

Julijana Vöroš

Jože Horvat:

Panoramski let

Ljubljana: KUD Sodobnost International,
2020

Jože Horvat je po izobrazbi germanist, v svojem poklicu pa je bil in je še publicist, pisatelj, raziskovalec slovenske zamejske književnosti v Italiji in Avstriji, pisec dnevnikov in še marsičesa. Bil je urednik Književnih listov Dela, zaposlen pa je bil tudi na Ministrstvu za kulturo. Njegove prispevke najdemo v mnogih literarnih revijah in na spletu. Po rodu je iz Gomilice v Prekmurju. Je tesno navezan na prekmursko zemljo, kar bralcu pade v oči tudi v pričujočem romanu. Okvirna pripoved je pisana tekoče, epsko široko, brez izrazitih dialogov. S tem vzbuja vtis počasi tekoče in široko razlivajoče se reke Mure, na kar opozarja tudi spremni zapis na zadnji platnici. V ospredju je nenavadna usoda zdaj že ostarelega kmeta Janžeka, ki se mora po hitri smrti staršev vdinjati premožnemu kmetu v Prlekiji. Njegov "učitelj" tam je prav tako hlapec. Uvaja ga v delo, a ga hkrati uči pokorščine in iznajdljivosti. Čez nekaj časa se v podobni vlogi znajde na kmetiji v Prekmurju, kjer pa mu srce ogrejeta sosedovi dvojčici. Ena izmed njiju simpatijo vzbuja tudi sinu njegovega sedanjega gospodarja Ladu. Zadeva se razplete v prid obeh. Vsak izmed fantov se nazadnje poroči z eno izmed dvojčič, čeprav njun oče Janžeka ne šteje ravno za primerneга zeta. A usoda je neusmiljena. Janžekova žena po letih skupnega zakona in treh otrocih zboli in umre, medtem ko Lada, tudi očeta treh otrok, pokoplje vdanost pijači. Janžek se čez nekaj časa poroči z Ladovo ženo, svojo nekdanjo svakinjo, in vse kaže, da bosta v preostanku let živela mirno, čeprav z gren-

ko zavestjo, da kmetiji ne bosta imeli naslednikov. Poročnega darila otrok si sicer ne upata zavrnuti, kljub temu, da se jima zdi za življenje, kakršnega sta bila vajena, vse preveč "moderno". Ob branju pretresljivega konca sem se sama spomnila izraza "hamartija" iz starogrških tragedij.

Odlomek:

In nadaljevala sva o vasi, kjer letos še ni bilo novorojenčka, zato pa se je - kot že leta tudi v drugih manjših naseljih - hitro rojevalo število upokojencev... Smejala sva se, a pravzaprav sva vedela, da si kaj zanimivega ne znava ali ne moreva sporočati; postajala sva med drevesi, se pomikala od debla do debla, dokler nisva kar umolknila. Nakar je Nac nenadoma vprašal, kako je njegova mati, in si takoj sam odgovoril, da upa, da se bo spočila in se "ne več tako obsesivno obremenjevala z vprašanji, zakaj je njena domačija prazna", kar da jo zelo boli, ker "dediščina njene družine ne daje preživetja nobenemu njenih potomcev", česar "ne more preboleti". (Str. 75).

